

DAVID IN GAT

preek over Psalm 56

Bijbellezing | Samuël 21,11-16

Tekst Psalm 56

Bedum, 28 juni 2020 (*uitgezonden in Schildwolde*); Mussel, 5 juli 2020; Hardenberg Baalderveld-Oost, 19 juli 2020; Lemele-Lemelerveld, 9 augustus 2020; Assen-West, 16 augustus 2020

ds. Marten de Vries

Gemeente van Jezus Christus, mijn zussen en broers door Hem,

let op David

Hoe ziet een echte gelovige eruit? Is tie altijd sterk? Vol vertrouwen? Twijfelt ie nooit? Is tie nooit bang? Als jij iemand bent die zich dat wel es afvraagt, moet je op David letten. David zit in Gat. David zit in de put. David is compleet van streek. Maar wat doet hij? 'Uit de diepte' roept hij tot de HEER'.¹ Of, in de taal van Psalm 56: 'In zijn bangste uur vertrouwt hij op God.'

let beter op Jezus

Let beter op Jezus, David in het groot. Zo doods- en doodsbenauwd was Hij dat zijn zweet als grote druppels bloed op de grond viel. Maar – staat er in hetzelfde vers: "Hij bleef bidden."² Het criterium voor echt geloven is niét of je altijd evenwichtig bent. Wél aan wie je je toévertrouwt. 'Een stil gebed' staat boven Psalm 56 tot en met 60.³ 'Kleinood', vroeger. Een juweeltje van een psalm.⁴ Met een paar kostelijke details.

DAVID IN GAT

staat boven deze preek.

Twee gedeelten verder:

- ⇒ David ziet het helemaal vóór zich
- ⇒ Ik denk aan wat Jezus gedaan heeft.

---

¹ Naar Psalm 130,1.

² Lucas 22,44.

³ En boven Psalm 16.

⁴ Studiebijbel Oude Testament.

DAVID ZIET HET HELEMAAL VÓÓR ZICH

1 gebeurtenis, 2 psalmen

Wanneer of naar aanleiding waarvan David Psalm 56 gedicht heeft is, net als bij Psalm 52, helder. Het opschrift verwijst naar wat staat in de laatste verzen van I Samuël 21. Opmerkelijk trouwens dat David zelfs twee psalmen linkt aan deze gebeurtenis. Boven Psalm 34 – we hebben net een paar verzen gehoord of meegezongen – staat: “Van David, toen hij zich aan het hof van Abimelech als een krankzinnige voordeed en pas wegging toen deze hem verjoeg.” Abimelech (‘de koning is mijn vader’) is geen eigennaam maar Achis’ ambtstitel (vergelijk ‘farao’; ‘paus’). Je kunt stellen: het was een onvergetelijke ervaring.

naar de Filistijnen!

Hartstikke stom toch om naar de Filistijnen te gaan? Uitgerekend naar Gat, de stad waar de onlangs door hem doodgeslagen Goliath vandaan kwam?⁵ En wel mét diens zwaard!⁶ Ging David soms anoniem, incognito? Mogelijk konden Achis en hij persoonlijk goed met elkaar. Dacht Achis: koning Saul van Israël en David zijn tegenstanders, dus sta ik sterker door een bondje met deze krijgshoofd. De vijand van mijn vijand is mijn vriend. Later zoekt David nóg es politiek asiel bij dezelfde Filistijnse vorst. Krijgt voor z’n legertje het stadje Siklag.⁷ Overigens was David toen oneerlijk: jekte dat hij rooftochten in Israël organiseerde.⁸

voor geen rooie cent

Maar de lakeien van Achis vertrouwen David voor geen ene rooie cent. Dat is toch de man die bij de burens beschouwd wordt als de koning van de toekomst? Hun eigen koning heeft toch wel gehoord van de spreekwoorden van dansende Israëlitische vrouwen en meisjes: “Saul heeft zijn duizenden verslagen en David zijn tienduizenden?”⁹ Deze asielzoeker is nog gevaarlijker dan Saul! Je weet niet wat ie in z’n schild voert!¹⁰ Achis kan dit niet negeren. Wil z’n eigen hofdiens niet tegen zich in ’t harnas jagen. Straks ziet hij kans om z’n vriend te redden. Nu moet hij hem arresteren.

heeft verloren z’n beste vriend

Denk je Davids positie in. Hij is de schoonzoon van de koning.¹¹ Heeft een vijandelijke reus een kop kleiner gemaakt. Is de door Samuël gezalfde koning van Israël.¹² Intussen zit hij behoorlijk in de piepzak. Hij klaagt in Psalm 56 over ‘mijn omzwervingen’. Is politiek vluchteling, een opgejaagde paria, een ‘roerloze duif in de verte’.¹³ Heeft verloren z’n beste vriend, Jonatan.¹⁴ Heeft geen status, geen inkomen. Hier en gunter “bedreigd, bestookt, bestreden”, Psalm 56 begin. Palestijnen en Joden zitten over hem uit.¹⁵ En dat is nog slechts de privékant van het verhaal. Maar hoe moet het Gods volk, zijn koninkrijk?

⁵ I Samuël 17, met name verzen 4.23.

⁶ I Samuël 21,9.10.

⁷ I Samuël 27,1-6.

⁸ I Samuël 27,

⁹ Vergelijk I Samuël 18,6-8.

¹⁰ Vergelijk I Samuël 29,1-5.

¹¹ I Samuël 18,27; 22,14.

¹² I Samuël 16,13.

¹³ Vergelijk Psalm 55,7-9.

¹⁴ I Samuël 20.

¹⁵ ‘Vanuit hun hoge vesting’.

niet 'déd -' maar 'léék alsof'

David heeft het niet meer. Wij weten hoe het afloopt, hij nog niet. Wat doet ie dan? Een trucje uithalen? Doen alsof tie gek is? Dat past niet zo goed bij Psalm 56 en 34. Het is Gód die 'zijn leven aan de dood ontruk't'. Dat ie écht krankzinnig wordt, is evenmín gezegd. Wél dat het voor de Filistijnen zo líjkt. Letterlijker vertaald in de Statenvertaling, zowel in I Samuël als boven Psalm 34, niet: "Hij dééd net alsof hij gek was", maar: "Hij veranderde zijn gelaat voor hun ógen." Onvergankelijk vertaald: 'veranderde qua gezicht'; 'smaak' kun je ook vertalen.¹⁶

nervous breakdown

Vervolgens: "Toen ze hem beetpakten ging hij als een waanzinnige tekeer." Oude vertaling: "Hij maakte zichzelf gek onder hun handen." Achis' personeel greep hem vast – Psalm 56,1. En toen proéfdé het alsof David een andere kerel werd. "Hij kraste tekens op de deuren van de poort en kwijldé in zijn baard." Na een zenuwslopende tijd ook in Gat niet veilig. Als een opgepakte asielzoeker een nervous breakdown. Hevig huilen – Psalm 56 heeft het ook over 'tranen'. Het snot loopt in z'n baard, hij raast¹⁷ en schrijft, krast of bonst¹⁸ op de voor hem gesloten deuren. Is tie wel goed snik?

aan gekken geen gebrek

Dan de meesterzet van de koning. "Jullie zien toch wel dat die man gek is?" In het Hebreeuws: 'misjtaggea', een woord, bij ons bekend vanuit het Jiddisch: 'mesjogge'. Wat moet ik met die vent in mijn paleis? "Zijn hier soms te weinig gekken?" 'Aan gekken geen gebrek hier', zegt Achis. Het getal gestoorde lui aan het hof hoeft niet met nog één worden uitgebreid. Een vileine belediging voor z'n ondergeschikten die David voor hem gevangen hebben. David overstuur. In de ogen van de Filistijnen z'n verstandelijke vermogens verloren. God gebruikt het om hem via Achis op vrije voeten te krijgen.

wil dood, depressief, ziek op bed

Is het niet vreemd, een labiele, overspannen David met gezwollen ogen en volgesnoten zakdoeken? Past dat nou bij het heldhaftige beeld dat je van hem hebt? Maakt hem dat niet ongeschikt voor zijn rol als toekomstige koning van Israël? Welnu, hij is in goed gezelschap. Als koning Achab het op hem voorzien heeft, ziet profeet Elia het niet meer zitten, hij gaat in de woestijn onder een bremstruik zitten en wil dood.¹⁹ Jeremia wordt depressief omdat ze hem niet serieus nemen en uitlachen en zegt: 'ik doe het niet meer.'²⁰ Daniël krijgt een droom en ligt dagenlang ziek op bed.²¹

geen zelfvertróuwen maar zelfóvergave

Is het niet tegenstrijdig, wat David tweemaal bewéért in Psalm 56: "Angst ken ik niet, wat kan een sterveling", "wat kan een mens mij aandoen?" énerzijds; en ánderzijds hoe zich feitelijk gedráágt in I Samuël 21? Maar het klinkt niet als stoere praat, zo van: 'wie doet me wat?' 't Is eerder een belijdenis, tegen z'n eigen gevoel in. David is gek van angst. En dat is allermínst een schande, geen symptoom van óngeloof. Hoor es hoe hij begint: "Ín mijn bangste uur

¹⁶ 'טעם', in Psalm 34,9 vertaald met 'proef'.

¹⁷ 'ללל' – 'prijzen'; 'zich als een gek gedragen'. Vergelijkbaar: Prediker 2,2; Jeremia 50,38; Nahum 2,4.

¹⁸ Septuagint.

¹⁹ I Koningen 19,4.

²⁰ Jeremia 20,7-10.

²¹ Daniël 8,27.

vertrouw ik op Ú.” Hij roept om God. ‘t Is geen zelfvertrouwen maar zelfóvergave, die hem kalmeert.

Woord en ant-woord

David prijst Gods Wóórd. Dat lees je niet vaak zó. Wel dat hij Gód prijst, of dat hij Gods náám prijst.²² David doet net alsof hij gek is;²³ en zet tegenover zijn eígen miserabele situátie Góds betrouwbaar Wóórd. Hij trekt zich op áán of wordt opgetild dóór de herinnering aan wat Samuël namens de HEER bij zijn zalving heeft gezegd. Of aan de woorden van priester Achimelech.²⁴ Aan álles wat God ooit beloofd heeft. En Dávid ánt-woordt op Gods Woord. ‘God, U weet wat ik meemaak. Er ontgaat U niks. En nog minder vergeet U ooit wat Uzélf hebt gezegd.’

toekomst naar voren

David smeekt om uitkomst. Eigenlijk hééft hij Góds antwoord al. ‘t Is alsof hij – ‘in zijn bangste uur’ door een telescoop kijkt en de toekomst naar voren haalt. Hij ziet het helemaal voor zich. Aan het eind van de psalm doet hij alsof zijn redding al verléden tijd is: “U hébt mijn leven aan de dood ontrukkt.” Degenen die Gods messias, ‘de gezalfde van de Heer’ tegenstaan trekken vast en zeker aan het kortste eind. David dankt God bij voorbaat. En zweert God te zijner tijd, zodra hij weer veilig Gods ‘heiligdom’ kan bezoeken, met offers zijn dank te onderstrepen.²⁵

IK DENK AAN WAT JEZUS GEDAAN HEEFT

om Jezus’ wil voor jou

Psalmen kun je beschouwen als voorbeeldliedertjes of – gebeden. Maar hoezo kun je die op jezélf toepassen? Dat is omdat de belangrijkste leesregel van de Bijbel is dat die van A tot Z, van Genesis tot en met Openbaring, over Jézus gaat.²⁶ En dat geldt niet het minst voor het psalmboek. Soms betreft het Nieuwe Testament een psalm rechtstreeks op Jezus. Psalm 2, over ‘de zoon van de koning’, Gods ‘gezalfde’.²⁷ Psalm 16, over Gods ‘dienaar’ die ‘niet overgeleverd wordt aan het dodenrijk’.²⁸ Psalm 110, over een ‘Heer’ die plaats neemt aan Gods rechterhand.²⁹ Andere keren neemt Jezus zelf psalmwoorden in z’n mond, die ook het beste bij Hém passen. Psalm 22: “Mijn God, mijn God, waarom hebt U Mij verlaten?”³⁰ Of Psalm 31: “In uw hand leg ik mijn leven.”³¹ En als jý iets hebt met Jézus, gelden Davids woorden om Jézus’ wil ook voor jou. Inclusief Psalm 56.

in het kwadraat

Wat Dávid overkwam, overkwam Jézus in het kwadraat. Doëg stond op de loer om David een loer te draaien. (De vorige preek, over Psalm 52.) Jezus’ tegenstanders probeerden steeds weer iets te vinden, tot en met valse getuigenverklaringen, om Hem in de val te laten lopen.³²

²² Bijvoorbeeld Psalm 54,8; 61,9.

²³ הלל – ‘prijzen’ – hetzelfde woord als I Samuël 21,14.

²⁴ I Samuël 22,10

²⁵ Als in I Samuël 21,1-10.

²⁶ Vergelijk Heidelbergse Catechismus Zondag 6.19.

²⁷ Psalm 2,2.7.

²⁸ Psalm 16,10.

²⁹ Psalm 110,1.

³⁰ Psalm 22,2.

³¹ Psalm 31,6.

³² Marcus 11,18; 14,1; Lucas 22,2; Matteüs 26,59.

Achis' officieren waren en bleven bang dat de beschermeling van de koning zich tégen hen zou keren.³³ Een man die door een kwade geest bezeten was schreeuwde tegen Jezus: "Wat hebben wij met Jou te maken? Ben Je gekomen om ons te vernietigen?"³⁴ Van David dachten ze dat ie gek geworden was. Jezus' eigen familieleden dachten zelfs dat le z'n verstand verloren was.³⁵ David leek z'n waardigheid verloren. Jezus was, eerst met soldatenjas, doornenkroon en nepstaf,³⁶ later voor paal aan het kruis,³⁷ niet om aan te zien.³⁸ David kon op den duur nergens meer terecht. Jezus hebben ze tenslotte tussen hemel en aarde opgehangen.

meevoelen met jou

Niet alleen David toont zijn emoties, Jezus niet minder. Hij huilt als z'n vriend Lazarus gestorven is.³⁹ Barst in tranen uit wanneer Hij bij z'n intocht de godsstad Jeruzalem voor zich ziet.⁴⁰ David is bang, Jezus staat doodangsten uit als geen ander. In 'de tuin van de pijn',⁴¹ vlak voor z'n kruisiging.⁴² David klampt zich vast aan Gods Woord. Jezus haalt tegenover de duivel de ene na de andere Bijbeltekst aan.⁴³ Uren en uren, hele nachten brengt Hij biddend met zijn Vader door.⁴⁴ De schrijver van het boek Hebreëen formuleert: "Christus heeft tijdens zijn leven op aarde onder tranen en met luide stem gesmeekt en gebeden tot Hem die Hem kon redden van de dood, en werd verhoord vanwege zijn diep ontzag voor God.⁴⁵ Als er Iemand bestaat die met jou kan meevoelen, dan is dat Jezus. Die daarvoor een van ons werd.⁴⁶ En nú ben jij aan de beurt.

in uw kruik

Uiteraard gaat het in Psalm 56 niet direct over elke moeilijkheid die je in je leven kunt tegenkomen. Allereerst om lijden om het evangelie. Tegelijk, Gods tegenstander kan elke kwaal of tegenslag misbruiken om te proberen jou van God te vervreemden. Maar jij hoeft geen geestelijke krachtpatser te zijn. Die nooit verdrietig, onzeker, labiel of paniekerig is. Jezus weet er alles van. God zag David in het paleis van Gat en in de grot van Adullam:⁴⁷ "Mijn omzwervingen hebt U opgetekend." Vader in de hemel neemt er notitie van wanneer je in je eentje ligt te piekeren. Jezus zegt: 'Geen háár op je hoofd of hij is geteld'.⁴⁸ Van jou wordt ook elke tráán opgevangen: "Doe mijn tranen in uw kruik."⁴⁹ Je kunt het je niet voorstellen als er dagelijks op de hele wereld zoveel gehuild wordt. Maar God registreert alles. Ter wille van zijn Woord dat mens geworden is.⁵⁰

---

³³ Ook nog in I Samuël 29.

³⁴ Marcus 1,24.

³⁵ Marcus 3,21.

³⁶ Matteüs 27,28.29.

³⁷ Matteüs 27,35; Johannes 19,23.

³⁸ Jesaja 53,2.

³⁹ Johannes 11,35.

⁴⁰ Lucas 19,41.

⁴¹ Naar Opwekking 268.

⁴² Lucas 22,44.

⁴³ Matteüs 4,1-11.

⁴⁴ Lucas 6,12.

⁴⁵ Hebreëen 5,7.

⁴⁶ Hebreëen 4,15.

⁴⁷ I Samuël 22,1-5.

⁴⁸ Matteüs 10,30.

⁴⁹ NBG-'51.

⁵⁰ Johannes 1,14.

wie niet sterk is, mag bidden

Een gouden oud gezang begint met: “Als g' in nood gezeten, geen uitkomst ziet, wil dan nooit vergeten, God verlaat u niet.” Wie niet sterk is, hoeft niet slim te zijn maar mag z'n handen vouwen en bidden. Eventueel zelfs voor z'n vervolgers, heeft Jezus geleerd.⁵¹ En in de wetenschap dat niet slechts mensen je niet alles kunnen maken.⁵² Niets en niemand kan je scheiden van de liefde van Christus, benadrukt Paulus.⁵³ Hoe je leven er ook uitziet, trek je op aan Jezus in wie ook Psalm 56 helemaal waar werd. “Hij is gestorven, meer nog: opgewekt en zit aan de rechterhand van God”.⁵⁴ “Zal God ons met Hem niet alles schenken?”⁵⁵ Bid, maar ‘met dankzegging’ voor dit evangelie.⁵⁶ Kijk vooruit en dank bij vóórbaat. En onthoud: ‘geloften’ maken schuld. We bidden om een vaccin, om medicijnen. Zeer benieuwd hoe groot onze dank is wanneer de kerk weer helemaal opengaat.

Amen

---

⁵¹ Matteüs 5,44.

⁵² Matteüs 10,28.

⁵³ Romeinen 8,35.

⁵⁴ Romeinen 8,34.

⁵⁵ Romeinen 8,32.

⁵⁶ Filippenzen 4,6 – NBG-'51.